

12 Nisan
2023

HAFTALIK GÜNDEM

EKONOMİ RESMEN KÖTÜ

TÜİK işsizlik oranlarını açıkladı. Bu veriler her ne kadar artık güvenilirliğini yitirmiş resmî veriler olsa da, yine de durumu anlamamızı sağlıyor. Resmî rakamlara göre dar tanımlı genel işsizlik yüzde 10, genç işsizlik oranı ise yüzde 19,2. Gerçek işsizlik oranı olarak kabul edilen geniş tanımlı işsizlik, atıl iş gücü oranı, yüzde 23,4. Resmî oranlar bile işsizliğin ne kadar yaygın bir düzeyde olduğunu gözler önüne seriyor.

İşsizlik oranları sanayi üretim endeksiyle birleşince büyük resim daha da netleşiyor. Şubat 2023'te sanayi üretimi yüzde 6, yıllık ise yüzde 8,2 oranında küçüldü. Sanayi üretiminin düşmesinde deprem felaketinin büyük bir etkisi olduğunu unutmamak gerek. Ama bu gerçeklik içinde yaşıyoruz. Bu veriler, Merkez Bankasının Tahtakale'den el arabası ile nakit döviz toplamaya başlamış olduğu bilgisiyle birleşince ekonominin durumu daha açık anlaşılıyor. Banknot ihtiyacının had safhaya ulaştığını gösteren hazin bir tablo.

Dünyada da ekonomi alanında işler yolunda gitmiyor. Amerika'da da Mart 2023 enflasyon oranları açıklandı. Yıllık olarak yüzde 5, aylık olarak da yüzde 0,1 artış oldu. Bu durum Amerikan Merkez Bankasının faiz artışına gitmesine yol açabilir ama diğer yandan faiz artışları yüzünden banka iflasları da olmuştu. Ayrıca faizlerin artması ekonomide durgunluk yaratıyor. Amerikan ekonomisi de sınırlara yaklaşmış görünüyor. Yansımaları nasıl gerçekleşecek takip etmek gerekli ama Türkiye gibi borç batağındaki ülkeler için olumlu bir haber olmadığı kesin.

VAAT EDİLECEK BİR ŞEY KALMAYINCA

20 yıldır iktidarda olan ve vaatleri dahi tükenen AKP, seçim beyannamesinde açık açık CHP ve İyi Partiyi taklit ediyor. Beyannamenin ilk bölümünde geçmiş icraatlarıyla övünme yer alıyor. İkinci bölümde ise vaatler var. En çok göze çarpan ise kamuya personel alımında mülakatı kaldıracağız vaadi oldu. Kılıçdaroğlu çok uzun zamandır iktidara gelirse hemen kaldıracağız diyerek bu uygulamayı eleştiriyordu. Ama AKP iktidara zaten! Bu ucube sistemde "Tez kaldırılmalı!" dese yeter. Ama yok bir kere daha seçilirse yapacaklarmış. Oysa bu hafta kamuya alınacak kişiler yine mülakat ile uğraşacak.

CHP seçim vaadi olarak uzun zamandır aile sigortası getireceğini söylüyordu. Aileye en az bir asgari ücret düzeyinde gelir sağlanmalı ve herkes sigorta kapsamına alınmalı, diyorlardı. Yani kimse çalışmıyorsa asgari ücret kadar; çalışanın geliri daha düşükse asgari ücrete tamamlayacak kadar devlet desteği verilecek diyorlardı. AKP ise belirli bir düzeyin altında geliri olan ailelere destek verilecek diyor. Ne zaman? Seçimden sonra. Şimdi niye değil? Hemen bugünden itibaren neden olmuyor?

AKP gençleri de unutmamış. Üniversite öğrencileri için bir kez olmak üzere bilgisayar ve akıllı telefon alımlarında ÖTV alınmayacak. Ama hemen değil. Seçimi kazanırlarsa. Bir de daha kullanılmaya başlanmamış, kullanılsa da kâr edip etmeyeceği belli olmayan Karadeniz doğalgazından sağlanacak kârın bir kısmıyla oluşturulacak fonla Gençlik ve Aile Bankası kurulacakmış. Çok yoruma gerek yok. Ama Nasreddin Hocanın komşusuna borcunu ödemek için evinin önüne çalılık dikmesini hatırlatıyor.

SEÇİM LİSTELERİ

AKP seçim listelerinde bakanların hepsini deprem bölgelerinden aday yapacağını duyurmuştu. Sözüm ona deprem bölgelerinde çok başarılı çalışmalar yapan bakanlar, bölgede sağladıkları itibarı oya çevireceklerdi. Fakat listeler açıklandığında bakanların deprem bölgelerinden aday olarak konulamadığı görüldü. Demek ki deprem illerinde bekledikleri kamuoyu desteğini alamayacaklarını düşünüyorlar. İş insanı olan, Sağlık Bakanı ile Turizm Bakanı "Milletvekilliğini yapmak istemiyoruz, işimize döneriz" demişler.

Genel olarak bütün parti listelerinde tartışmalar yaşandı, tepkiler oldu. AKP listelerinde Melih Gökçek'in oğlu Osman Gökçek ve emekli Tuğgeneral Remzi Albasan tartışmalara neden oldu. Gökçek, Fethullah hareketiyle bağlantılı olduğu ima edilerek görevden alınmıştı. Albasan ise belirli Kemalîst çevrelerde ve muhalefet çevrelerinde Fethullah hareketine yakın olduğu için eleştiriliyor ama 15 Temmuz Darbe girişiminde iki ay boyunca ortadan kaybolmuştu. Darbeye katılmadı. Listeye Hulusi Akar'ın talebiyle girdiği söyleniyor. Akar da milletvekili listesinde. Yeni dönemde güç kaybetmesi söz konusu.

CHP'de eski Washington büyükelçisi, Amerikancı, AKP yanlısı Namık Tan aday listesinde var. En büyük tepki ise eski Adalet Bakanı Sadullah Ergin'e. Kumpas davaları zamanının bakanıydı. İyi Partide İdris Naim Şahin'e tepki var. Vatandaşa "Beni seviyorsan takla at da görelim" diyebilen, insani yönü de çok kötü olan biri. İçişleri Bakanı olduğu dönemde Fethullah hareketi emniyet, vali, kaymakamlar arasında en büyük kadrolaşmayı yapmıştı.

HDP'de Cengiz Çandar ve Hasan Cemal çok tartışıldı. Çandar, Irak savaşı döneminde yazdıkları ve icraatlarıyla açıkça savaş suçlusu olarak yargılanması gereken biri. İki yazar da yetmez ama evet kampanyasının etkili isimleri olarak AKP'ye sol liberallerin ve liberallerin desteğini sağlayan büyük işbirlikçilerdi. TİP'te ise Foti Benlisoy eleştirildi. Benlisoy da bir dönem AKP ve emperyalist politikalara eğilim göstermişti. Suriye'de emperyalist müdahale başladığında alkışlarla destek olmuştu.

SAVUNMA SANAYİİ

AKP seçim propagandası olarak Türkiye'nin savunmasını güçlendirdik, güçlendireceğiz, tezini işliyor. Bu bağlamda TCG Anadolu gemisinin göreve kabulünü de seçim kampanyasına eklemeli. AKP propagandada uçak gemisi diye de el yükseltiyor ama aslı öyle değil. Gemi helikopter ve SİHA/İHA gemisi ve çok amaçlı çıkarma gemisi olarak tanımlanıyor. Komuta kontrol gemisi olarak da görev yapacak. Türkiye'nin şimdiye kadar sahip olduğu en büyük gemi. Erdoğan, "Bu bize yetmez, tam uçak gemisi de yapacağız" diye açıklama yaptı.

Törende Hüda Par da yerini aldı. Oysa BBP Başkanı Destici "Biz onlarla yan yana gelmeyiz" demişti. Fotoğraf karesinde de yan yana olmaları manidardı.

Teslim töreninde okunan Deniz Harp Okulu Marşındaki "Atatürk'ü izleyen yol Deniz Harp Okulu" dizesi Anadolu Ajansı tarafından sansürlenmiş. Genelkurmay Anadolu Ajansının haberini sitesinden kaldırmak zorunda kaldı. CHP "Atatürk'ü sansür edenler bunun hesabını verecek" diye açıklama yaptı.

AKP bu tartışmalar içinde TCG Anadolu'nun propagandasını verimli şekilde yapamamış oldu.

BAHÇELİ SOLA ÇATTI

Seçim beyannamesini açıklayan Bahçeli "Türkiye'de demokrasi yok diyorlar, diktatörlük var diyorlar. Öyle olsa gayrimeşru TKP olur muydu? Sabahtan akşama cumhurbaşkanına hakaret eden HKP olur muydu? TKH olur muydu? Sol Parti olur mu? Sosyalist Güç Birliği olur muydu?" diyerek sola çattı. Bu dönemdeki söylemlerine uygun olarak antikomünizmi, gericiyi körüklüyor. Bir yandan da baraj altında kalması olası sol partileri gündeme getirerek CHP'den az da olsa oy kaymasına yol açmak istiyor olabilir. Ama işin özü gerici propagandanın yükseltilmesi.

TEMİZ PARA DİYOR YİNE

Kemal Kılıçdaroğlu kampanya için hazırladığı yeni videolarda yine dış seyahatlerini hatırlatan "300 milyar dolar temiz para buldum. Onlarla yüksek teknolojili, yüksek katma değerli üretim sorununu, işsizlik sorununu çözeceğim" dedi. Tanıtımla iletilen notta bu paranın 3 ile 5 yıl arasında geleceğini söylüyor. Bir kere üç yıl ile beş yıl arasında büyük fark var. İkincisi zaten çok tepki çeken dış gezilerini hatırlatması kötü. Üçüncüsü böyle bir para bulduğu falan yok. Oysa vaatleri ve eleştirileri ile zaten kamuoyu desteğini kazanmaya başlamıştı.

SÜLEYMANİYE YAPTIRIMLARI

Türkiye, PKK'ya destek sağladıkları gerekçesiyle Süleymaniye havalimanına giden ve gelen uçuşlara hava sahasını kapatmıştı. Yaptırımların çok etkili olduğu görülüyor. Fiilen Talabani yönetiminde olan bölgenin Barzani bölgesi ile, yani Kuzey Irak yönetimi ile de arası kötü. Bölge tamamen Türkiye koridoruna bağımlı durumda. Sorunu halletmek için Kubat Talabani yaptırımları görüşmeye Türkiye'ye geldi. Kubat Talabani bölge yönetimindeki iki numaralı isim olarak MİT Müsteşarı Hakan Fidan ile görüştü. Yaptırımların kendilerine çok zarar verdiğini, ne gerekirse yapmaya hazır olduklarını, Türkiye'ye zarar vermek istemediklerini söylemiş. Gelişmelerin ne yöne evrileceğini göreceğiz.

BAKANLAR BULUŞACAK

Türkiye, Suriye, Rusya ve İran Dışişleri Bakanları Mayıs başında görüşecek. Açıklama Çavuşoğlu tarafından yapıldı. Cumhurbaşkanları düzeyinde görüşmenin seçim öncesinde yapılması zor görünüyor. Çavuşoğlu da "Bu aşamada cumhurbaşkanlarımızın görüşmesi bize zarar da verebilir" dedi.

LAVROV ZİYARETİ

Türkiye'yi ziyaret eden Lavrov uzun bir basın toplantısı yaptı. Toplantıda bir gazetecinin "Siz seçimde kimi destekliyorsunuz?" sorusuna Lavrov, "Beni Amerika Dışişleri Bakanı ile karıştırıyorsunuz galiba. Biz kimsenin iç işlerine karışmayız" dedi. Türkiye halkını ve demokrasi kültürünü övdü. Seçimlerin AGİT gözlemcileri tarafından da denetlendiğini, denetleneceğini hatırlatarak "Bu raporlar hep seçimlerin düzgün yapıldığına dair olmuştur" dedi. Çavuşoğlu, Lavrov'a teşekkür ederken iki AGİT gözlemcisinin terör örgütleriyle bağlantılı olduğu gerekçesiyle Türkiye'ye alınmayacağını, diğerlerinin alınacağını söyledi.

Lavrov'un ziyareti sırasında Akkuyu Nükleer Santraline yakıt transferinin sağlanması konusu gündeme gelmiş. Putin törene gelemez ama bir tören gerçekleştirilecek. Afrika'ya Rusya tahılının Katar aracılığıyla taşınması, tahılların Türkiye'de una çevrilmesi konusunda da anlaşmaya varılmış. Türkiye resmî olarak tahıl anlaşmasında Rusya'ya haksızlık yapıldığını bildirmiş oldu. Genel olarak ikili ilişkileri daha da sıkılaştırma adımları attılar. Görüşmeden iki taraf da memnun. Afrika'ya bedava tahıl/un taşıma konusunda Katar'ın da desteği ile çözüm bulduklarını açıkladılar. Türkiye tahıl anlaşmasında Rusya'nın haklarının çiğnendiğini resmen açıklamış oldu.

MISIR

Dışişleri Bakanı Semih Şükri Türkiye'ye geldi. Karşılıklı Büyükelçi Atama anlaşması yapılabilir. Muhalifetin elinden dış politika kozlarını almaya çalışan Erdoğan, Suriye haricinde bütün konuları çözmüş olacak. İsrail ile de ilişkileri geliştirmeye başladı.

İSRAİL

Yargı reformuna karşı başlayan halk gösterileri sırasında Netanyahu Savunma Bakanı Yuav Galant'ı görevden almıştı. Bu karar hareketin daha da büyümesine yol açmıştı. Galant tekrar göreve atandı. Netanyahu halka güven vermeye çalışıyor.

İsrail'de Netanyahu başkanlığında Savunma bakanının da katılımıyla toplanan güvenlik komitesi kararıyla Ramazan ayı boyunca Yahudilerin Mescid-i Aksa'ya girmesi yasaklandı. Fakat burada şöyle bir hile var. Yahudilerin hamursuz bayramı zaten bitti. Ama yine de bölgede tansiyonun düşmesi için bir fırsat olabilir. Türkiye ve birçok Arap ülkesi de yüksek perdeden tepki göstermişti. Filistin çatışmalarında ilk kez Filistin topraklarından omuzdan atılan uçaksavar füze kullanıldı. Bu iki etkenin alınan kararda etkili olduğu varsayılabilir.

YEMEN

Umman aracılığıyla Suudiler ve Husiler arasında ateşkes görüşmeleri başladı. Husiler en az iki yıl ateşkes olmazsa görüşmelere başlamayız demişti. Suudilerin bunu kabul ettiği tahmin ediliyor. Çin'in arabuluculuğu ile yumuşayan İran Suudi Arabistan ilişkilerinin bir yansıması olarak görülebilir.

TAYVAN

Çin, Tayvan Cumhurbaşkanı'nın Amerika'da bir eyaleti ziyaret edip meclisinde konuşma yapması üzerine askerî tatbikat başlattı. Tatbikatta, Tayvan'a olası harekâta hedeflenen önemli yerlerin vurulması denemesi yapıldı. Tayvan da karşı tatbikat yaptı. Çin Tayvan'ın kuzeyinde bir bölgeyi uçuşa yasak bölge ilan etti. Uluslararası basın bu durumu köpürttü ama işin aslı başka çıktı. Çin uzay faaliyetleri için 27 dakikalığına bölgeyi uçuşa kapatmış.

FRANSA, ÇİN VE MASA

Macron, AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'le birlikte Çin ziyareti gerçekleştirdi. Macron tek gitmesin diye, Almanya başta olmak üzere diğer AB ülkelerinin Komisyon başkanını da gönderdiği anlaşılıyor.

Ziyarete, üçlü masa tartışma konusu oldu. Kocaman, yuvarlak ve ortasında çiçek bahçesini andıran büyük bir boşluk olan masa Macron'un Putin ile yaptığı toplantıyı anımsattı. Çin Devlet Başkanı Şi, Putin gibi iki Avrupalı liderden çok uzakta durdu. Masanın ortasındaki çiçek bahçesi de bir yanıla ziyaretçilere bir jest gibi görünse de diğer yandan AB Dışişleri ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Joseph Borrel'in "Avrupa bir çiçek bahçesi dışarısı cangıla benzer. Bu bahçeyi düzenleyenler olarak cangıla müdahale etmezsek oradakiler buraya gelir" sözüne bir gönderme yapıldığı düşünülüyor. Bu hareketle Şi, ziyaretçilerine "Çiçek bahçesine gelen barbarlar sizsiniz" demiş oluyor diye yorumlar yapıldı.

Fransa, Amerika'nın Rusya'ya karşı bütün Avrupa devletlerini seferber etmeyi başardığı böyle bir dönemde, Rusya ile müttefiklik ilişkilerini geliştiren Çin ile ilişkileri sürdürme eğilimi gösteriyor. Çin de masa mesajı dışında genel olarak olumlu tutum sergiledi. Macron "Çin ile ilişkilerden vazgeçmemek gerekiyor. ABD'nin istediği gibi Çin ile ilişkilerimizi kesersek elimizden bütün olanaklarımız gider. ABD'ye tam bağımlı birer vassala döneriz" diyor. Bu açıklamalar Avrupa ülkeleri arasında genel bir kaygıya işaret ediyor. Fransa bu kaygılar doğrultusunda çok cılız da olsa ilk adımı atıyor. Devamı nasıl gelir göreceğiz.

UKRAYNA CEPHESİ GELİŞMELERİ

Amerika'da Ukrayna belgeleri sızdı ya da sızdırıldı. Belgeler ilk olarak çocukların kullandığı bir sohbet sitesine sızmış. Amerika tabii ki bunu yapsa yapsa Rusya yapar, diye açıklama yaptı. Rusya reddetti ve bu belgeleri Amerikan devletinin sızdırdığını söyledi. Rusya basınında sızmanın Amerika'daki muhalif kesimlerin işi olduğu yönünde yorumlar da var.

Belgelere göre Ukrayna'da genel durum, Amerika'nın ve Zelenski'nin göstermeye çalıştığı gibi parlak değil. Durum giderek daha kötü hâle dönüyor. Amerika'nın daha fazla rol alması gerektiği vurgulanıyor. Orada İngiliz, Litvanya, Estonya, Letonya, Polonya askerleri bulunuyormuş. Ukrayna yakında hücumu geçecekmiş ama yeterli asker toplayıp toplayamayacağı bile şüpheliymiş.

Sızan bilgilere göre Mısır'da Sisi, Savunma Sanayi Bakanına Rusya'ya verilmek üzere 40 bin füze üretme emri vermiş ve "Bunları Rusya'ya vermek için üretiyor gibi görünmeyelim. Mısır ordusuna üretiyor gibi yapalım" demiş. Bakan da "Çok iyi olur zaten Rusya'ya bir sürü borcumuz var, hiç olmazsa bir kısmını böyle öderiz" demiş. Rusya hemen bu açıklamaları yalanladı. "Hiç böyle bir durum yok. Bunlar iftiradır" dediler.

Belgelerde Sırbistan'ın Ukrayna'ya silah gönderdiği söyleniyor. Sırbistan Savunma Bakanı "Bu kesin bir iftiradır. Tüm baskılara rağmen asla vermedik, vermeyeceğiz" diye açıklama yaptı.

TRUMP

Çok etkili bir kampanya sürdürüyor. Bu yakınlarda ilginç ve uzun bir demeç verdi. Ukrayna, Kuzey Akım sabotajı, Fransa Çin ilişkileri, Fransa Amerika ilişkileri, 2024 seçimleri, Biden'in akıl sağlığı gibi birçok konuda konuştu. Özetlemek gerekirse, Ukrayna'nın Biden'in yanlış ve beceriksiz politikaları nedeniyle yok olmaya başladığını söylemiş. "Daha da yok olabilir. İş daha da kızışırsa Putin oraya nükleer atabilir ve Ukrayna diye bir toprak da kalmaz. Bu çok tehlikeli. Akılsızca politikalar nedeniyle oluyor" dedi.

Kuzey Akım sabotajı ile ilgili soruya yanıt verirken "Ülkemin başı belaya girmesin diye kimin yaptığını söylemeyeceğim. Ama Rusya değil" dedi.

Afganistan çekilmesinin rezalete dönmesi üzerine Biden yönetimi Trump'ı suçlamıştı. Yıl dönümü dolayısıyla konu tekrar gündemde. Bu konuda da "Onlar kendi politikalarına baksınlar. Ben olsam çok düzgün şekilde çıkardım. O Amerika'yı rezil etti" dedi.

"2024'te ne pahasına olursa olsun aday olacağım ve seçileceğim. Bana mahkemeden mahkûmiyet kararı çıkarsalar bile seçime katılmamı engelleyemezler" diyen Trump, "Biden seçime katılamaz. Beden sağlığının zaten elvermediğini görüyoruz. Artık akıl sağlığının da elvermediği anlaşılıyor. Böyle akılsız biri, bunamış biri Amerika'yı yönetemez" dedi.

Kişileri değerlendirmeyi isteyen soru üzerine "Çinliler birinci sınıf devlet yöneticisi. Şi'yi tanıdım. Kadrosunu da tanıdım. Birinci sınıflar. Putin zaten birinci sınıf bir devlet yöneticisi. Kore Devlet Başkanı Kim Yong Un da birinci sınıf devlet yöneticisi. Ama bizim devlet yöneticimiz moronun teki!" dedi.

Amerika'da iç bölünme giderek artıyor.